

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ГРАФІКИ**

**«НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В
СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»**

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції

**15 травня 2024 року
м. Одеса**

ОДЕСА – 2024

УДК: 378:37.09:7-057.86(08)

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 17 від 27.06.2024р.)**

Упорядники: Твердохлібова Я. М., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки;

Спасскова О. П., кандидат мистецтвознавства, асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Рецензенти: Ракович В. В. кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Херсонського державного університету;

Бартенєва І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р., м. Одеса) / упоряд. Я. М. Твердохлібова, О. П. Спасскова. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2024. – 116 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», яка відбувалася у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 15 травня 2024 року.

Збірник призначений для науковців (докторанти, аспіранти, магістранти), здобувачів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти, педагогічних працівників різних типів закладів освіти, художників, дизайнерів, представників творчих спілок, арт-ринку.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

простору без меж. Синій – символ небесних істот, місце проживання Бога, у XII столітті волошковий колір перетворився на один з невід'ємних атрибутів Діви Марії. Середньовіччя – час появи вітражного мистецтва, у синіх відтінках яких відобразилося нове уявлення про небо та світло.

У церкві Архістрати́га Михаїла в селі Підбері́зці на Львівщині збереглась унікальна пам'ятка українського церковного малярства – це розписи пензля Модеста Сосенка. Аскетичні лики святих художник українського модерну зобразив на синьому тлі. Золото символізує прояв божественної присутності. У створеній нами композиції «Різдво» тональні та кольорові контрасти посилюють виразність, виділяють головне. Істотною та характерною ознакою виступає лаконізм, простота та ясність образотворчої мови. Створена нами композиція «Різдво» є синтезом впливів мистецтва італійського кватроченто, бароко, прерафаелітів, символістів, а саме Едварда Берн-Джонса, та митців українського модерну. Композиція «Різдво» – запрошення у містеріальний простір цілковитого спокою, миру та злагода.

Яніна ТВЕРДОХЛІБОВА

*кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса*

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Ключові слова: *художньо-педагогічна освіта, вчитель, освітній вектор, виховання, методика, навчально-методичний комплекс дисциплін, методи навчання.*

Педагогічна праця учителя образотворчого мистецтва – один із найбільш складних і творчих видів професійної діяльності. Вчитель в цій сфері діяльності є людським капіталом, духовним ресурсом для розвитку культури свого народу. Від професіоналізму майбутнього учителя образотворчого мистецтва, рівня його

методичної підготовки, здатності до виконання соціально-педагогічних завдань функціональної діяльності залежить якість художньо-естетичного, духовного виховання підростаючого покоління українського суспільства.

Загально відомо, що методика художнього навчання і виховання зосереджує в собі розгляд теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних основ навчально-виховного процесу. Отже, наукова організація процесу методичної підготовки вчителів для нової загальноосвітньої школи потребує сучасних підходів у розробці її змісту в системі педагогічної освіти на основі вирішення таких завдань: як допомогти майбутньому вчителю оволодіти теоретико-методологічними, психолого-педагогічними й управлінськими основами в методичному забезпеченні навчально-виховного процесу шкільної художньо-естетичної освіти.

Суттєвим у розгляді окреслених завдань є фахова підготовка особистості вчителя мистецтва – людини культури з високим рівнем духовності, гуманістичними поглядами, толерантністю, художньо-педагогічною ментальністю. творчість, котрі затребувані сучасним суспільством. Ці складові властивостей нового вчителя становлять основу переорієнтації змісту його методичної підготовки в системі художньо-педагогічної освіти. Однак, в методичній науці ще не досліджуються ці аспекти. Зумовлено це тим, що значним недоліком сучасної методичної науки, як наголошує С. Гончаренко, є втрата педагогічних цілей, а їх зміст визначається значною кількістю запропонованих моделей «педагогічних технологій». Ступінь ідеалізації таких технологій не розкриває сутність методичної підготовки вчителів образотворчого мистецтва. Усунення зазначеної проблеми потребує теоретико-методологічного обґрунтування концепції педагогічної моделі методичної підготовки майбутніх учителів мистецтва на засадах особистісно-орієнтованого підходу. Відтак, новий зміст методичної підготовки вчительських кадрів у галузі мистецтва передбачає переосмислення педагогічних реалій сьогоденних ситуацій. У вирішенні окреслених завдань значно суттєва роль відводиться методиці наукової організації освітнього процесу та виховання майбутніх вчителів мистецтва з якісним рівнем фахової компетентності. Наукову організацію процесу методичної підготовки студентів впродовж професійного навчання ми вбачаємо у створенні сучасного за змістом комплексу навчально-методичного забезпечення складових освітньо-виховного процесу. У контексті зазначеного, пріоритетними для розгляду завдань,

нами визначено методику організації освітньо-виховного вектору «навчання – пізнання – учіння – творчість» із особистою траєкторією навчально-пізнавальної та художньо-творчої діяльності здобувачів художньо-педагогічної освіти. Окреслений педагогічний концепт, як головний дидактичний інструментарій формування методичної здатності особистості майбутнього учителя образотворчого мистецтва, детермінується з науковими позиціями вчених у галузі філософії мистецтва, психології художньої творчості, педагогіки мистецтва, методики художнього навчання, теорії і практики дисциплін професійного спрямування.

Увагу викликають концептуальні психолого-педагогічні положення таких учених як: Н. Кічук, С. Коновець, О. Рудницька, І. Туманова, Г. Сагач, О. Шевнюк та ін. про формування цілісної творчої особистості в процесі навчально-пізнавальної; навчально-творчої, художньо-творчої діяльності в освітньому процесі. Ці положення є пріоритетним напрямком у розгляді змісту методичної підготовки учителів образотворчого мистецтва для нової української школи.

У розгляді питань і завдань ми спиралися також на теоретичні праці таких представників наукових філософських і педагогічних шкіл одеського регіону (І. Гризова, Н. Кічук, А. Уйомов), особливо на наукові доробки учених Університету Ушинського, а саме: філософів Є. Беренштейна, В. Ворнікова, М. Дмитрієвої, А. Ковалєрова), психологів Ю. Максименка, О. Саннікової, С. Симоненко, О. Чебикіан), педагогів І. Богданові, А. Богуш, Т. Дегтяренко, Т. Коростянець, В. Інжестойковаї, О. Котової, З. Курлянд, Л. Любарської, Т. Осіпової, В. Полторака, О. Ребрової, М. Резніченка, Е. Серпіонової, М. Фішера, Р. Хмелюк, О. Яція та ін.), а також мистецтвознавців О. Тарасенко, А. Тарасенко, А. Носенко) та практичний досвід художників-педагогів кафедр художньо-графічного факультету. Їхні наукові доробки з питань теорії і методики художнього навчання художній грамоті, а натомість мові формоутворення та образотворення є найбільш значимими для подальшого дослідження проблеми

Аналіз наукових праць зазначених вчених, котрі безпосередньо брали участь в становленні і розвитку художньо-педагогічної освіти в Україні ще з 70-х років минулого століття, надав можливість виокремити основні концептуальні засади розгляду проблеми дослідження та спрямувати зусилля на розробку сучасної моделі методичної підготовки студентів на заняттях дисциплін мистецького циклу.

Аналіз наукових поглядів вчених показав, що дидактичне забезпечення освітнього процесу підготовки вчителів образотворчого мистецтва для нової української школи неодмінно залежить від збереження цінностей тієї науково-методичної спадщини, практичного досвіду, що нам залишили засновники вітчизняної системи художньо-педагогічної освіти. Безсумнівно, методична спадщина провідних педагогів-методистів, як-от: В. Вільчинського, М. Кириченко, С. Свіда, М. Соломяного та ін., є важливою науковою базою, орієнтиром для вирішення завдань методичної підготовки вчителя в сучасній системі вітчизняної художньо-педагогічної освіти та навчання образотворчій грамоті учнів нової української школи. Теоретичною основою дослідження проблеми розгляду завдань становили наукові парадигми, які висвітлені в теорії і практиці вітчизняної методичної науки, представниками якої є вчені – випускників факультету, як от: Є. Антонович, Л. Бабенко, Л. Гарбузенко, В. Григорєва, З. Гурич, В. Інжестойкова, В. Кардашов, О. Ковальов, Т. Міхова, І. Пастирь, І. Рубль, Л. Фесенко, а також значної когорти практикуючих вчителів – «одеських худграфовців».

Для наукового розгляду завдань нашого дослідження суттєво важливими є науково-методичні розробки учених Університету Ушинського, таких як: Л. Любарська, В. Полторак, М. Резніченко, Е. Серпіонов, М. Соломяний, М. Фішер, котрі за період існування художньо-графічного факультету з 1965 року вперше створили науково-методичну школу в незалежній Україні. Їхні теоретичні, науково-методичні доробки (підручники, посібники, програми, методичні розробки) рекомендовані Міністерством освіти і науки України для втілення у вітчизняну систему художньо-педагогічної підготовки учителів образотворчого мистецтва та шкільну практику. Праці цих вчених й на сьогодні не втратили методичної значущі. Вони визначають ціннісні орієнтири на дидактичне забезпечення процесу методичної підготовки вчителя. Спираючись на науково-методичні праці вчених в галузі теорії і методики образотворчого мистецтва та зміст теоретико-методологічні концепцій провідних українських вчених в галузі психолого-педагогічної науки, культурології і мистецтвознавства ми спрямували своє дослідження на процес методичної підготовки вчителя мистецтв безпосередньо на заняттях дисциплін художнього циклу.

Так, розгляд завдань методичної підготовки студентів художньо-графічних факультетів (відділень) нами орієнтовано на інтегративно-системний підхід у

застосуванні методів методичної підготовки здобувачів художньо-педагогічної освіти, зміст яких детермінується із змістом навчально-виховного процесу на уроках образотворчого мистецтва (мистецтва), а саме: а) мовно-інформаційний метод формування теоретичних і фактичних знань для практичній діяльності з метою вирішення сукупності завдань навчання основ образотворчому мистецтву учнів різного вікового розвитку; б) наочно-ілюстративний метод (як «золоте правило дидактики») з метою оволодіння педагогічним малюнком, що забезпечує наочно-інформаційне пояснення основ образотворчої грамоти, художньо-образної мови різних видів мистецтва з основоположних дидактичних проблем, як: «художня форма», «композиція», «колір», «простір», «художні техніки виразного зображення». Розгляд цих основоположних засобів формотворення та образотворення спрямовано на формування методичних знань, практичних умінь для організації навчально-творчої діяльності учнів з продуктивним результатом; в) проблемно-пошуковий метод - для формування і розвитку художньо-образного мислення, творчого підходу до методичного вирішення завдань шкільної програми; г) компаративний спосіб структурно-системного аналізу в процесі сприймання художніх творів, в основу якого покладено іконологічний метод - для формування мистецтвознавчої здатності здійснювати художній аналіз та художню інтерпретацію в процесі пояснення програмного матеріалу за темами живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, театрального декоративного мистецтва, дизайну, скульптури).

Практичний досвід педагогів-художників кафедр факультету засвідчив, що визначені методи сприяють формуванню умінь дидактично мислити, визначати мету та умінь цілеспрямовано здійснювати методичний супровід навчально-пізнавальної, творчої діяльності учнів на заняттях шкільного предмету «Образотворче мистецтво».

Зважаючи на зазначене, ми стверджуємо, що педагогічне управління процесом методичної підготовки вчителя образотворчого мистецтва може продуктивно здійснюватися за умов використання навчально-методичного комплексу дисциплін фахового спрямування та належної організації освітньо-виховного вектору безпосередньо в навчальному художньо-творчому середовищі факультет при наявності спеціалізованих аудиторій, майстерень, бібліотеки, виставкової зали тощо, а також навчально-виховного процесу в культурно-мистецьких осередках міста

(музеї, театри, артгалереї) та організації проведення педагогічної практики студентів в сучасних закладах нової української школи.

На наше переконання, якість методичної підготовки вчителя образотворчого мистецтва також залежить від усіх педагогів, котрі здійснюють навчання студентів на художньо-графічному факультеті.

Ірина ХАРИТОНОВА

*викладач вищої категорії, член НСХУ, завідувачка класу ОТМ,
КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боєвої м. Одеси», м. Одеса*

**ОБҐРУНТУВАННЯ ЩОДО ВЕДЕННЯ ДИСЦИПЛІН «РОБОТА НА
ПЛЕНЕРІ», «ПРАКТИКА НА ПЛЕНЕРІ» ЕЛЕМЕНТАРНОГО ПІДРІВНЯ
ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КЗПСО «МИСТЕЦЬКА ШКОЛА №15 ІМЕНІ Т. І. БОЄВОЇ М. ОДЕСИ»**

***Ключові слова:** навчально-виховний процес, практика на пленері, художня культура, сприйняття та відтворення засобами образотворчої мови.*

Концептуальний конструкт навчально-виховного змісту образотворчої практики на пленері.

Модернізація вітчизняної початкової мистецької освіти, вдосконалення навчально-виховного процесу і художньої підготовки учнів спеціалізованих навчальних закладів в умовах пленерної практики має здійснюватися з урахуванням таких вихідних положень, як:

- необхідність у зміні розуміння сенсу творчої природи дітей різного вікового розвитку та їхніх особистісних, духовних, естетичних, етичних, інтелектуальних потреб з притаманним їм духовно-творчим потенціалом у педагогічному розгляді індивідуума як феномена творчості за законами краси природи у всьому різнобарв'ї;

- формування усталеного розуміння кожною дитиною власної суб'єктної цінності, соціокультурної ідентифікації, свободи життєвого самовизначення своїх інтелектуальних, творчих можливостей;

Зміст

Бартенєва І., Фазлуєв В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до формування естетичної культури здобувачів освіти.....	3
Богайчук Л., Гвоздьова О. Образ Тараса Шевченка у творчості сучасних художників.....	7
Бредньова В., Прохорец І. Особливості методики графічної підготовки студентів молодших курсів на сучасному етапі.....	10
Брянський Г. Сенс педагогічно-мистецької творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у новітніх освітніх реаліях.....	13
Волинська О. Національна мистецька освіта України: досвід Галичини.....	17
Ворніков В. Формування толерантного менталітету особистості в світлі сучасних принципів навчання: інтегративна єдність мистецтва й педагогіки.....	20
Главенчук О. Метод викладання. Девіз викладача і здобувача освіти: «Будь-яке навчальне завдання виконане здобувачем освіти – потенційна виставкова робота».....	25
Гоманюк В. «Кодима-фест» – творча лабораторія Одеського художнього фахового коледжу ім. М. Б. Грекова (досвід практичної роботи 2016-2019 н. р.).....	32
Ейвас Л. Самобутність професійного мистецтва витинанки дніпровського регіону.....	34
Ейвас Л., Губа А. Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців.....	37
Ковальов О., Мірошніченко Н. Історично-мистецькі основи етнокультурної спадщини Сіверщини.....	41
Котова О., Лі Сяосюань Орнаментальні особливості у методиці створення портретного образу в декоративній скульптурі.....	46
Красюк І. Освітні втрати та шляхи їх подолання в умовах воєнного стану.....	48
Крижевська С Необхідні складові підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.....	52
Литовченко Н., Поступаленко Р. Популяризація українського мистецтва за кордоном під час війни.....	54
Лоза Н., Борисюк З. Анімалістика у художньому ткальстві. Шлях у пошуку художнього образу у навчанні здобувачів вищої освіти художньо-графічного факультет.....	57
Малік О. Артрезиденція «Ціна свободи» – новації в творчому середовищі візуального мистецтва України.....	59
Мунтян С. Значення Петриківського розпису в сучасному мистецтві.....	61
Орос І. Сучасні інтерактивно-розвивальні методи навчання майбутніх художників-педагогів: поєднання друкованої та комп'ютерної графік.....	63

Петренко О., Люта Д. Петриківський розпис у його культурно-історичному й художньо-педагогічному вимірах.....	68
Петренко О., Щербакова Л. Естетично-ментальні параметри побудови індивідуальної роботи зі студентами в межах курсу «Художньо-прикладна графіка».....	72
Петрук Р., Воронюк А. Досвід розпису монументального об'єкта під керівництвом Володимира Прядки.....	77
Петрук Р., Прокопенко Г. До питання розробки монументального об'єкта як навчального завдання.....	79
Ракович В. Синтез традиційних і сучасних підходів під час вивчення матеріалознавства у живописі.....	81
Резніченко Г. Тарас Шевченко в українському образотворчому мистецтві.....	85
Смичковська О., Бредньова В. Удосконалення підходів до навчання онлайн на практичних заняттях з графічних дисциплін.....	88
Спаскова О. Дослідження декоративно-прикладного мистецтва Слобожанщини XVII – XVIII ст. у виданнях з книжкової колекції Бібліотеки Університету Ушинського.....	91
Спаскова О., Ван Сює Питання традицій та інновацій у підготовці магістрантів-художників із КНР.....	94
Спаскова О., Владиченко-Переверзєва М. Вплив народного мистецтва на українську книгу для дітей 60-тих років XX століття.....	97
Тарасенко О., Олійник О. Методика пошуку та вирішення художнього простору в живописній тематичній композиції «Різдво».....	99
Твердохлібова Я. Методична підготовка майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.....	102
Харитонova І. Обґрунтування щодо ведення дисциплін «Робота на пленері», «Практика на пленері» елементарного підрівня початкової мистецької освітньо-виховної діяльності КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боевої м. Одеси».....	107
Шевчук Т. Візії війни в сучасній українській політичній карикатурі та постері.....	109
Шкільник О. Тема козацтва в образотворчому мистецтві як засіб формування патріотизму і національної ідентичності особистості: історичний аспект.....	117

Наукове видання
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ
Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Одеса, 15 травня 2024 року